

27.1.2025

Asia/2

2

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

HEL 2024-016978 T 03 00 00

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon:

Helsingin kaupunki ei kannata esitettyjä muutoksia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettuun lakiin ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:ään.

Esityksen arviointi

Eduskunta hyväksyi joulukuussa 2022 lakimuutoksen, jonka myötä paperittomille annettiin kiireellisten palvelujen lisäksi oikeus myös välttämättömiin terveyspalveluihin 1.1.2023 alkaen. Jos lakiesitys hyväksytään, jatkossa järjestämisvelvollisuus ja laittomasti maassa oleskelevien oikeus välttämättömiin terveyspalveluihin koskisi vain niitä paperittomia, joille välttämättömän hoidon epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta terveydentilan tai vamman vuoksi taikka jos epääminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyttä. Lisäksi, kuten aikaisemminkin, olisi laittomasti maassa oleskelevalle naiselle järjestettävä raskauteen liittyvät terveyspalvelut ja lapselle terveydenhuollon palvelut samassa laajuudessa kuin hyvinvointialueen asukkaille.

Helsingin kaupungilla on pitkäaikainen kokemus paperittomien terveydenhuollosta. Jo ennen vuoden 2023 alusta voimaan tullutta järjestämisvelvollisuutta Helsingissä on vuodesta 2014 alkaen tarjottu kaikille paperittomille lakisääteisen kiireellisen sairaanhoidon lisäksi laajat terveydenhuoltopalvelut alle 18-vuotiaille ja raskaana oleville. Vuodesta 2018 alkaen palvelut on laajennettu kaikkien paperittomien osalta koskemaan kiireellisen hoidon lisäksi myös välttämätöntä sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Terveydenhuollossa tämä tarkoittaa välttämätöntä sairauksien hoitoa, lääkitystä, seurantaa, rokotuksia ja suun terveydenhuollon palveluita. Paperittomien perusterveydenhuolto on keskitetty yhdelle terveysasemalle ja toiminta on vakiintunutta.

Helsingin kaupunki on hakenut valtion korvauksen paperittomille annettua kiireellisen hoidon kustannuksista Kansaneläkelaitokselta. Valtion korvaus on haettu myös välttämättömästä hoidosta, joka on annettu paperittomille vuoden 2023 alusta voimaan tulleen järjestämisvelvollis-

27.1.2025

suuden perusteella, ellei hoidon kustannuksia ole saatu perittyä paperittomalta tai jos paperiton on todettu ilmeisen varattomaksi, jolloin hoidon kustannuksista on haettu suoraan korvaus Kansaneläkelaitokselta. Hoidon kustannuksia ei ole käytännössä saatu perittyä paperittomilta lainkaan, koska he ovat usein varattomia tai heitä ei ole perintäyrityksistä huolimatta tavoitettu.

Myös jatkossa Kansaneläkelaitos korvaisi paperittomille annetun kiireellisen hoidon kustannuksia ehdotetun 56 b §:n perusteella. Lakiesityksen mukaan Kansaneläkelaitos ei kuitenkaan enää jatkossa korvaisi paperittomille annettua välttämätöntä kiireetöntä hoitoa, mutta paperittomille annettu poikkeusperusteinen yksittäistapauksissa annettu välttämätön kiireetön hoito korvattaisiin ehdotetun 56 b §:n perusteella.

Jos lakiesitys toteutuu, valtion korvauksen voi hakea vain rajoitetulle joukolle paperittomia annetun välttämättömän hoidon kustannuksista, raskauteen liittyvistä terveystalvuluista ja lapsille annetun hoidon kustannuksista. Helsingin kaupunki tulee kuitenkin tarjoamaan jatkossakin kaikille paperittomille välttämättömäksi arvioidun terveydenhoidon, raskauteen liittyvät laajat terveystalvulut ja alaikäisille kaikki terveydenhuollon palvelut. Jos lakiesitys toteutuu, lakisääteisen järjestämismvelvollisuuden ulkopuolelle jäävän toiminnan kustannukset lankeaisivat Helsingin kaupungin vastuulle eikä näitä kustannuksia huomioitaisi rahoituksessa, jonka valtio myöntää kaupungille hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain perusteella.

Paperittomuuden osoittaminen ja paperittomuuteen liittyvä tilastointi on haasteellista. Paperittomille annetun kiireellisen ja välttämättömän hoidon kustannuksia ei ole kaikissa tapauksissa voitu hakea valtion korvauksena Kansaneläkelaitokselta, koska terveystalvulla ei ole huomattu tai ei ole osattu merkitä paperittomuutta potilasrekisterijärjestelmään. Kustannukset ovat tällaisissa tapauksissa jääneet Helsingin kaupungin vastuulle.

Koko maassa Kansaneläkelaitos on korvannut vuonna 2023 järjestämissalain 56 a §:n mukaisena korvauksena yhteensä 825 000 euroa, josta Helsingin kaupungin osuus on 796 640 euroa. Summat ovat hyvin pieniä suhteutettuna hyvinvointialueiden yhteensä noin 24 miljardin euron rahoitukseen. Helsingin kaupungin osuus selittyy sillä, että maassa oleskelevista paperittomista suurin osa asuu Helsingissä tai sen lähialueilla. Paperittomien ryhmä on kokonaisuudessa Suomessa pieni (3000–6000 henkilöä). Paperittomien määrä Helsingin kaupungin terveystalvuluissa ei ole sinänsä ollut ongelma. Paperittoman vastaanotto palveluun vie kuitenkin tavallista enemmän aikaa, muun muassa tarvittavan tulkkauksen vuoksi.

27.1.2025

Osa paperittomien ryhmästä ei ole syytä sulkea välttämättömän terveydenhuollon ulkopuolelle lakiesityksessä ehdotetun mukaisesti. Terveydenhuollon palvelujen tarjoaminen maassa oleskeleville paperittomille välttämättömässä laajuudessa ei sanottavasti kuormita terveydenhuoltoa. Terveydenhoidon antaminen ei myöskään vaikuta juurikaan kannusteisiin jatkaa laitonta oleskelua eikä hidasta laittomasti oleskelevien paluita.

Toisin kuin kiireelliset palvelut, jotka on määritelty terveydenhuoltolaisissa, välttämättömien palvelujen käsitettä ei ole määritelty täsmällisesti lainsäädännössä. Helsingissä välttämättömällä palvelulla tarkoitetaan terveydenhuollossa sellaista lääketieteellistä hoitoa, jonka lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattilainen on todennut sillä tavoin välttämättömäksi, että hoitoa ei voida lykätä potilaan terveydentilan olennaisesti heikkenemättä maassa olon aikana. Maassaoloaika on asian luonteen takia paperittomien kohdalla vaikeasti arvioitavissa.

Yksityiskohtaista listausta välttämättömästä hoitoa vaativista tilanteista ei ole mahdollista laatia, mutta Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala on laatinut riittävät sovellettavissa olevat ohjeet hoidon välttämättömyyden arviointiin.

Järjestämislakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 56 b §, jonka mukaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän olisi jatkossa järjestettävä paperittomille kiireellisen hoidon lisäksi yksilölliseen lääketieteelliseen tarpeeseen perustuen välttämättömäksi arvioitu kiireetön hoito, jos sen epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta henkilön terveydentilan tai vamman vuoksi taikka epääminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyden. Paperittomalla tulisi siis järjestää poikkeusperusteisesti yksittäistapauksissa tämän pykälän mukainen välttämättömäksi arvioitu kiireetön hoito. Hoidon tarpeen arviointi saattaa kuitenkin muodostua tulkinnanvaraiseksi tämän pykälän nojalla, koska esimerkiksi kohtuuttomuuden arviointi saattaa olla käytännössä haastavaa.

Puute välttämättömässä kiireettömässä terveystalvissa voi johtaa tarpeeseen saada kiireellistä hoitoa, mikä voi tulla kalliimmaksi kuin ajoissa hoidettu sairaus. Välttämättömällä kiireettömällä terveystalvissa voidaan mahdollisesti välttää se, että hoidettava sairaus vaatisi myöhemmin kallista erityistason hoitoa. Useiden pitkäaikaissairauksien välttämättömän kiireettömän hoidon antamatta jättäminen johtaisi vaikeiden tai vaikeahoitoisten ja kalliiden tautitapausten määrän lisääntymiseen. Muut tekijät kuin terveydenhuolto ratkaisevat sen, kuinka kauan henkilö jatkaa oleskeluaan paperittomana. Ei ole näyttöä siitä, että paperittomien terveystalvissa toimisivat vetoimatekijänä maahantulolle.

Myöskään Helsingin terveydenhuollon kokemukset eivät tue oletusta terveyspalveluista vetovoimatekijänä

Tämän vuoksi myöskään oletettu vetovoimatekijä ei ole hyväksyttävä peruste rajoittaa oikeutta välttämättömiin terveyspalveluihin, jotka ovat hengen suojelemiseksi, terveydentilan vakavan heikkenemisen ehkäisemiseksi ja kärsimyksen välttämiseksi olennaisen tärkeitä. Oikeus välttämättömiin terveyspalveluihin edistäisi väestön terveysturvallisuutta, koska myös tartuntatautilaissa tarkoitettut yleisvaaralliset taudit ja valvottavat tartuntataudit kuuluisivat paperittomille annettavan hoidon piiriin.

Lopuksi

Terveydenhuollon rajoitusperusteelle ei ole lakiluonnoksessa esitetty sellaisia painavia yhteiskunnallisia perusteita, joiden vuoksi olisi syytä rajata merkittävä osa paperittomista henkilöistä välttämättömän terveydenhuollon ulkopuolelle ja antaa välttämätön hoito vain poikkeusperusteisesti yksittäistapauksittain niille paperittomille, joille välttämättömän hoidon epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta terveydentilan tai vamman vuoksi taikka jos epääminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyttä.

Esitetyt muutokset eivät ole tarpeellisia eivätkä perusteltuja kustannusten tai maahanmuuton houkuttelevuuden estämisen kannalta eivätkä myöskään inhimillisestä näkökulmasta.

Edellä mainituista syistä voimassa oleva järjestämislain 56 a § ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 § tulee pitää ennallaan.

Esittelijän perustelut

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää 28.1.2025 mennessä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta. Lausunnon antamiseen on saatu lisäaikaa 4.2.2025 asti. Lausuntopyyntö on liitteenä 1 ja luonnos hallituksen esitykseksi liitteenä 2.

Asiasta on saatu sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan lausunto. Esitys on lausunnon mukainen.

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia (jäljempänä järjestämislaki) sekä rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:ää. Muutoksen tavoitteena on tehostaa laittomasti maassa oleskelevien henkilöiden maasta

27.1.2025

poistumista ja poistamista, poistaa laittoman oleskelun kannusteita sekä turvata aikaisempaa paremmin yleinen järjestys ja turvallisuus.

Järjestämislakia (56 a §) ehdotetaan muutettavaksi siten, että hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä ei jatkossa enää olisi lakisääteistä velvoitetta järjestää kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömiksi arvioituja kiireettömiä terveydenhuollon palveluja laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden (EU- ja ETA-maiden ulkopuolisille) kansalaisille. Esityksen tavoitteena on palata tältä osin viime vaalikautta edeltäneeseen oikeustilaan.

Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän olisi kuitenkin järjestettävä laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille kiireellisen hoidon lisäksi yksilölliseen lääketieteelliseen tarpeen arviointiin perustuva välttämätön kiireetön hoito, jos sen epäminen olisi ilmeisen kohtuutonta henkilön terveydentilan tai vamman vuoksi taikka jos epäminen vakavasti vaarantaisi muun henkilön tai väestön terveyttä. Tältä osin järjestämislakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 56 b §. Pykälän soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät unionin oikeuden mukaisen vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluvat Euroopan unionin kansalaiset, heihin rinnastettavat (ETA-maiden kansalaiset) ja heidän perheenjäsenensä.

Hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän tulisi nykytilaa vastaavasti järjestää laittomasti maassa oleskeleville naisille raskauteen liittyvät terveystalvelut. Lisäksi lapsille tulisi edelleen järjestää tarvittavat terveydenhuollon palvelut saman laajuisina kuin Helsingin kaupungin ja hyvinvointialueiden asukkaille.

Esityksessä esitetään täsmennettäväksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:ää siten, että Kansaneläkelaitoksen olisi jatkossakin korvattava hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille ja HUSyhtymälle myös laittomasti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille annettu kiireellinen hoito ja ehdotetun 56 b §:n mukainen poikkeusperusteisesti yksittäistapauksissa annettu hoito.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan tämän vuoden aikana.

Helsingin kaupunki on pitänyt nyt voimassa olevaa lainsäädäntöä tarkoituksenmukaisena myös aiemmissa lausunnoissaan (Kaupunginhallitus 15/2022 § 298).

Toimivalta

Hallintosäännön 19 luvun 5 §:n mukaan, ellei toisin ole säädetty tai määrätty, kaupungin puhevaltaa käyttää ja kaupungin esitykset ja lausunnot ulkopuoliselle antaa kaupunginhallitus. Asian periaatteellisen ja

27.1.2025

Asia/2

taloudellisen merkityksen ollessa vähäinen, kaupungin esitykset tai lausunnot antaa se kaupungin viranomainen, jonka tehtäviin asia kuuluu.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 17.12.2024
- 2 Luonnos hallituksen esitykseksi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet

Esitysteksti
Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala